Hij leerde hen veel aan de hand van parabels
(3) De parabel van de talenten

Lezing

Of het zal zijn als met een man die op reis ging, zijn dienaren bij zich riep en het geld dat hij bezat aan hen in beheer gaf. Aan de een gaf hij vijf talent, aan een ander twee, en aan nog een ander één, ieder naar wat hij aankon. Toen vertrok hij. Meteen ging de man die vijf talent ontvangen had op weg om er handel mee te drijven, en zo verdiende hij er vijf talent bij. Op dezelfde wijze verdiende de man die er twee had gekregen er twee bij. Degene die één talent ontvangen had, besloot het geld van zijn heer te verstoppen: hij begroef het.
Na lange tijd keerde de heer van die dienaren terug en vroeg hun rekenschap. Degene die vijf talent ontvangen had, kwam naar hem toe en overhandigde hem nog vijf talent erbij met de woorden: “Heer, u hebt mij vijf talent in beheer gegeven, alstublieft, ik heb er vijf bij verdiend.” Zijn heer zei tegen hem: “Voortreffelijk, je bent een goede en betrouwbare dienaar. Omdat je betrouwbaar was in het beheer van een klein bedrag, zal ik je over veel meer aanstellen. Wees welkom bij het feestmaal van je heer.” Ook degene die twee talent ontvangen had, kwam naar hem toe en zei: “Heer, u hebt mij twee talent in beheer gegeven, alstublieft, ik heb er twee bij verdiend.” Zijn heer zei tegen hem: “Voortreffelijk, je bent een goede en betrouwbare dienaar. Omdat je betrouwbaar was in het beheer van een klein bedrag, zal ik je over veel meer aanstellen. Wees welkom bij het feestmaal van je heer.” Nu kwam ook degene die één talent ontvangen had naar hem toe. Hij zei: “Heer, ik wist van u dat u streng bent, dat u maait waar u niet hebt gezaaid en oogst waar u niet hebt geplant, en uit angst besloot ik uw talent te begraven. Alstublieft, hier hebt u het terug.” Zijn heer antwoordde hem: “Je bent een slechte, luie dienaar. Je wist dat ik maai waar ik niet heb gezaaid en oogst waar ik niet heb geplant? Dan had je mijn geld dus bij de bank in bewaring moeten geven, zodat ik het bij mijn terugkomst met rente zou hebben teruggekregen. Neem hem dat talent af en geef het aan degene die er tien heeft. Want wie heeft zal nog meer krijgen, en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs het laatste worden ontnomen. En die nutteloze dienaar, gooi hem eruit, in de uiterste duisternis, waar men jammert en knarsetandt.”

Mt 25,14-30 (NBV21)

Overweging

Marie Balmary, nu 87, is een Franse psychanaliste. Toen haar kinderen van de catechese met Bijbelverhalen naar huis kwamen, is Balmary samen met andere mama’s zelf de Bijbel gaan lezen. Ze heeft daarvoor zelfs drie jaar Bijbelstudies en de talen geleerd. Marie Balmary zoekt de ***boodschap****. Ik mag waarschuwen. Ook de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV), die we net gehoord hebben, leest met ’n bepaalde bril, dat merk je aan de woordkeuze. De in de toespraak gebruikte uitdrukking “de tekst zegt…” slaat op de Griekse grondtekst. Passages uit de NBV-tekst worden cursief weergegeven. Een verwijzing naar pagina zoveel slaat op de studie van Balmary, met herkomst in voetnoot.*

Lezen we met Marie Balmary onze parabel van de talenten, niet om het beter te weten maar zoekend naar de boodschap.

Of het zal zijn als met een man die op reis ging,

Hij gaat niet op reis, hij gaat weg, hij verlaat de plek. Niets zegt dat hij zal terugkeren.

In beheer. Hij geeft z'n goederen niet in tijdelijk beheer, hij géét ze, hij laat z'n goederen over aan zijn dienaren. Het is méér dan geven, hij geeft hen de macht om met de goederen te doen wat hij, de eigenaar, zelf deed. Ze bezitten, er verantwoordelijk voor zijn, soeverein.

Hij overhandigde… vijf, twee, één talent…ieder naar wat hij aankon. Waarop slaat dat 'aankunnen', die kracht? "Dat kan enkel de kracht, het vermogen zijn om te ontvangen, om te krijgen." (41) Ontvangen wat je krijgt, het is moeilijk, het is een kunst die we soms missen. Lottowinnaars die ongelukkig worden, schoonheidskoninginnen die ten onder gaan. Bezitten is nog niet eigen maken. De dienaar van vijf en van twee doen dat. De tekst zegt "ze gaan erin aan het werk". Verwerken, de gave verdubbelt, ze wordt eigen gemaakt. Hoeveel tijd hebben wij daarvoor nodig? Een heel mensenleven?

De derde dienaar verbergt, *begroef het*. Waarom? Omdat hij denkt dat het talent nog altijd toebehoort aan de heer, dat wat hij gekregen heeft niet van hem is. Hij gelooft niet in zichzelf als bestemmeling van een gave. En hij gelooft niet in de gever, de schenker. Hij is bang.

Na lange tijd keerde de heer van die dienaren terug en vroeg hun rekenschap.

Twee keer grondig mis:
- Hij keert niet terug, hij komt langs.
- En dan dat foutieve cliché: *rekenschap vragen.* Maar zo staat het toch in onze woordenboeken, zeggen de Bijbelvertalers! Dus pakt Marie Balmary die woordenboeken erbij. En wat vindt ze? Alle Bijbelwoordenboeken hebben maar één bron om die foutieve vertaling van het woord te bewijzen: onze tekst uit Matteüs 25, vers 19. Dat eigenlijk zegt: ze nemen samen met elkaar het woord op. Balmary krijgt bevestiging van specialisten in de Griekse taal. Woord: samen nemen ze de "logos" op, staat er. – Zijn dat niet onze beste momenten, met elkaar het woord opnemen? – Heer en dienaar, ze nemen elk van hun kant het woord, heer en dienaar, heer of dienaar, het doet er niet toe. Met elkaar spreken. Maar waarom vertalen al onze Bijbels dan met "rekenschap vragen"? Omdat dat hun en mijn en ons beeld is van de heer, van God is. Alsof christenen voor altijd de dienaars zijn van een eeuwigdurende controlerende god-meester . Bijbelvertalers gelijken op de derde dienaar. Nee, IK gelijk op de derde dienaar.

Horen we kort wat de eerste twee dienaars zeggen: "Kijk" zeggen ze letterlijk, kijk (niet: *alstublieft*), en ze tonen vijf en twee eigen talenten en ze geven die niét aan de heer, en ze geven ook niet de vijf en twee die ze van de heer gekregen hebben terug. Ze tonen en de heer zegt net als de Heer na elke scheppingsdag: en Hij zag dat het goed was.

Betrouwbaar over een klein bedrag. Letterlijk: over weinig. Klopt toch niet? Vijf en twee talenten zijn een fortuin. Hoe kan de heer dan zeggen: "weinig"? Omdat het niet over die fortuinen gaat, maar over wat er gebeurd is met de dienaren, het gaat niet over hebben maar over worden, over hoe leven. Het gaat over de betrouwbaarheid van iemand die in staat was om te ontvangen en met die gave te leven en vrucht te dragen. Mens ben je niet, mens word je.

"Kom binnen in de vreugde van de heer". *Feestmaal* hoorden we daarnet. De tekst zegt "de chara" , de vreugde van de heer (*). Wat is dàt? Een lange toespraak zou het worden: het vertellen van de vele "vreugden van de Heer" in het Eerste en Tweede Testament, van de Psalmen tot de herders en de ster in Bethlehem, de vreugde van de vader om z'n teruggekeerde tweede zoon en de vreugde van de vrouwen na Pasen. Ja, dat is 'n goede piste om te gaan beseffen wat die vreugde is waarin de heer uit de parabel onze twee mensen en ons uitnodigt. De vreugde om de weg die we mogen gaan, ons eigen bestaan. Die vreugde die Jezus zelf ons wenst en die niemand je kan afpakken.

De derde dienaar is blijven aannemen dat het geld dat hij kreeg, het bezit bleef van de heer die hij ziet als een “harde persoon”, aldus de tekst. Uitgerekend de derde dienaar die beweert de heer te kennen, kent hem dus niét. Hij heeft er niets van begrepen: de heer was, is schenker en nu komt hij niét om af te rekenen of om binnen te rijven, maar om zich met de dienaren van weleer te verheugen over hoe het hen is vergaan.

En dat harde einde? Gooi hem in de buiten-duisternis. Het is hopelijk al iets duidelijker geworden: de derde dienaar heeft het zichzelf aangedaan. Hij meent te weten wie de heer is, hij kent de heer enkel als de controleur. Goed, zegt de heer, als gij meent te weten wie ik ben, versta: als gij dàt etiket op mij plakt, dan had je toch iets moéten ondernemen, bijvoorbeeld het geld beleggen in plaats van het te begraven. Sleuteltaal van de parabel: je moet niet willen weten wie God is; vertrouw Hem. Hoe zal de derde dienaar daartoe komen? De heer noemt hem, bijna met medegevoel, “ongelukkig en aarzelend” aldus de tekst. Balmary zoekt ’n uitleg: geef zijn talent aan de anderen, pak het hem af – want anders blijft hij gevangen in z’n angst. Die inwendige angst, zegt de psychanaliste tot slot, die die binnen-duisternis, die inwendige duisternis zal zich uiten in de buiten-duisternis, de harde wereld, het bestaan met anderen waar geween en tandengeknars heerst, versta woede, rivaliteit, juist afwezigheid van de ander. Is daar is uit te geraken? Men mag het hopen. .

Marie Balmary maakt zich zorgen, want met deze parabel leert men kinderen én kerkgangers (**) dat de mens slechts een dienaar is, die niet op eigen benen mag staan, en dat men ooit rekenschap zal moeten afleggen aan de goddelijke heer. Hoe kan men dan die kinderen het Onzevader leren, vraagt Marie Balmary. En hoe zou de geëmancipeerde mens van vandaag nog openstaan voor dat soort bange godsdienstigheid?

Zouden we echt nog mogen herbeginnen met de ontdekking van wat Jezus eigenlijk wilde? “Hoog tijd voor een andere god” – ik hoorde Lut en Tommy al bezig met die vraag voor onze Lier-start in september.

Geert Delbeke
De Lier, Brugge, 28 juni 2026

BRON: Marie Balmary: Ce lieu en nous que nous ne connaisons pas. A la recherche du Royaume (Ed. Albin Michel 2024), p. 39-78: “Les mathématiques du Royaume. 5=2, 1=8… Matthieu 25, 14-30”. - P.S. De cijfers in de titel van de bijdrage slaan op passages waar Balmary dieper graaft in deelthema’s.

(*) M’n oud Grieks woordenboek (ed.Wolters, 1954) vertaalt: 1. Vreugde (bron: klassiek Grieks en NT) en 2. Voorwerp, oorzaak van vreugde (bron: NT)

(**) Men kan verstaan dat men op uitvaarten graag het deel over de derde dienaar weglaat, soms zelfs in de vieringen van Zondag 33 in het A-jaar, maar aan de blijde boodschap van de parabel komt men dan niet toe.